

Co se starým železem? (Výtvarná řada realizovaná v mateřské škole)

Hana Stadlerová, Eva Machačná

Tvořivé aktivity v mateřské škole by měly vždy respektovat princip přiměřenosti – příležitosti k učení by měly odpovídat dispozicím dětí a současně směřovat ke konkrétním výstupům, aby korespondovaly s cíli předškolního vzdělávání. Děti vždy motivuje, když je úkol zajímavý, nový, když je opředen určitým tajemstvím, možností něco nového a nepoznaného prozkoumat.

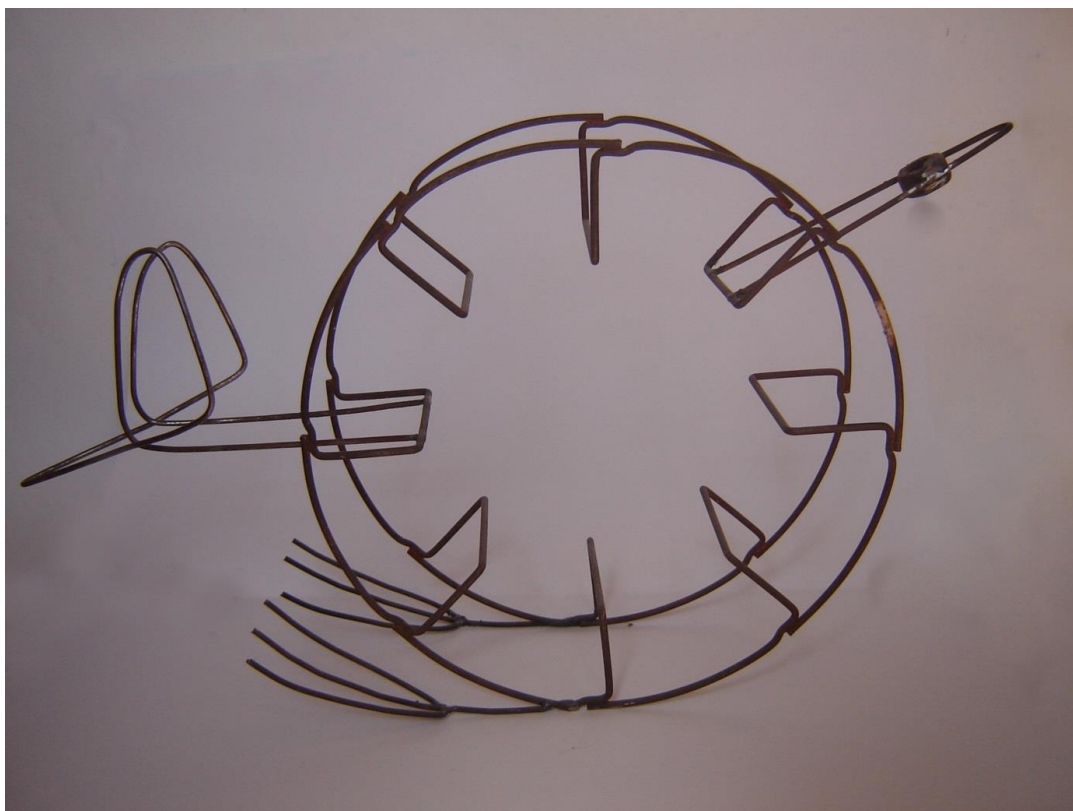
Nezvyklé úkoly připravila studentka Učitelství pro mateřské školy, které uskutečnila s dětmi ve věku 4 – 6 let. Vycházela z vlastních zkušeností, protože se věnuje prostorové tvorbě, originální objekty vytváří z kovového materiálu.

Autorská tvorba Evy Machačné

Materiál byl zpracován v rámci projektu "Systémová podpora trvalého profesního rozvoje (CPD) pedagogických pracovníků propojením pedagogické fakulty se školami na Jižní Moravě – **EDUCOLAND**"

Projekt je spolufinancován Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem ČR.

Autorská tvorba Evy Machačné

Když přinesla dětem do školky neobvyklý balíček, děti byly zvědavé, co je ukryto v textilním materiálu.

„Bylo to „špinavé“ prostěradlo a v něm zabalená rezavá kolečka a jiné drobné odpadové železo. Zpočátku si děti myslely, že asi zase budeme třídit odpad, jak je ve školce zvykem, a už přemýšlely, kam se starým železem. To totiž ještě nikdy do kontejneru nenesly.“ (Eva M.)

Společně děti došly k závěru, že je v obci sběrné středisko, kam je možné odnést mnoho nepotřebného materiálu, který může být následně zužitkován. Nabízela se tedy příležitost rozvíjet u dětí ekologické myšlení, zvláště v okamžiku, když např. na vycházce objeví černé skládky.

Děti si záhy všimly, že na prostěradle jsou neobvyklé stopy a zjistily, že je utvořily rezavé předměty – některé otisky přímo připomínaly kovové tvary, které byly v textilu zabalené.

„Když jsem dětem prozradila, že kolečka sama malovala tyto obrázky jen za dlouhodobého působení vlhka a povětrnostních podmínek, chvilku byl naprostý klid a bylo vidět, že každé z dětí má o čem přemýšlet. Děti nejenom že byly motivované k činnosti, byly přímo fascinované tím, že VĚC může něco „namalovat“ bez lidského zásahu.“ (Eva M.)

Překvapení studentka připravila sama, a to proto, že byla ve škole jen na pedagogické praxi. Pokus by ale mohly uskutečnit samy děti a po dobu několika týdnů pozorovat proměnu plátna působením kovových tvarů a vody.

Textil „pomalovaný“ rzí kovových tvarů

Děti si se zájmem prohlížely netradičně pomalované plochy a diskutovaly, co jim tvary připomínají. Objevilo se velké množství interpretací – od dopravních značek přes traktory až po sněhuláky a čerty... Skupina dětí si vybrala jedno z pláten a začala je kresbou dotvářet. Kresebné prostředky si děti vybíraly podle svých záměrů, samostatně si připravily i pomůcky.

I když pracovaly na společné ploše, jejich tvorba byla individuální, každý si vybral motiv, který ho zaujal a ten pak dotvářel. Studentka upozorovala, že děti kreslí spíš na volné plochy. Vyhýbaly se motivům, které byly „namalovány“ rezavými součástkami - „*jakoby se bály jejich „práci“ zničit*“. Děti kreslily mokrou stopou štětcem a tekutou temperou. A tak se na plátně objevil traktor a několik dopravních značek, dále kytičky, oči maminky, kola nákladáku...

Děti tedy měly možnost rozvíjet představivost a fantazii v rámci interpretace náhodně vzniklých tvarů i samotnému tvoření. Vznikla příležitost pro environmentální výchovu, pozorování jevů v přírodě i zásahů člověka do životního prostředí. I když děti na úkolu přímo nespolupracovaly, v rámci tvorby sdílely společnou plochu. Činnost můžeme chápat jako dílčí krok ke spolupráci (děti si musely rozdělit kovové předměty, domluvit se, aby si nezasahovaly do svých výtvorů, aby měly prostor pro tvoření apod.).

Následující činnost vyplynula z pozorování rzí pomalovaných ploch. Děti si všimly, že barva není stejná. „Rozvinuli jsme debatu o barvě kovu - jakou měla kolečka barvu dřívě, jakou mají nyní. Poté jsem se dětí zeptala, zda by dokázaly z barev na stole namíchat tu samou barvu, kterou malovala kolečka.“ (Eva M.)

Následovala práce ve dvojicích. Netradičním pokusům odpovídala i příprava pomůcek a materiálu. Nabídnuté kovové tvary byly přiměřené velikosti, bez nebezpečných výstupků, o které by se děti mohly poranit. Pracovaly v chirurgických rukavicích, které jsou v oblasti vrcholků prstů silnější, aby chránily před kontaktem kůže s kovovým povrchem a poškrábáním.

Děti si vybíraly tvary a natíraly je namíchanou barvou, která se blížila původní barvě materiálu nebo rezavým stopám. Jednotlivé kusy si mezi sebou půjčovaly. Zkoumaly možnosti otisku – nejen plochou, ale i hranou předmětů. Výsledky vlastních objevů následně rozvíjely.

„Jeden milovník traktorů zjistil, že když kolečko postaví a jezdí s ním po papíře, stopa vypadá jako od traktoru. Děti si tak kolečka začaly mezi sebou po papíře posílat a rozvinuly s nimi hru na traktor.“ (Eva M.)

Výtvarné experimenty s barvou následně děti dotvářely kresbou mokrou stopou, tentokrát tuší, která nabízí detailnější zpracování kresby.

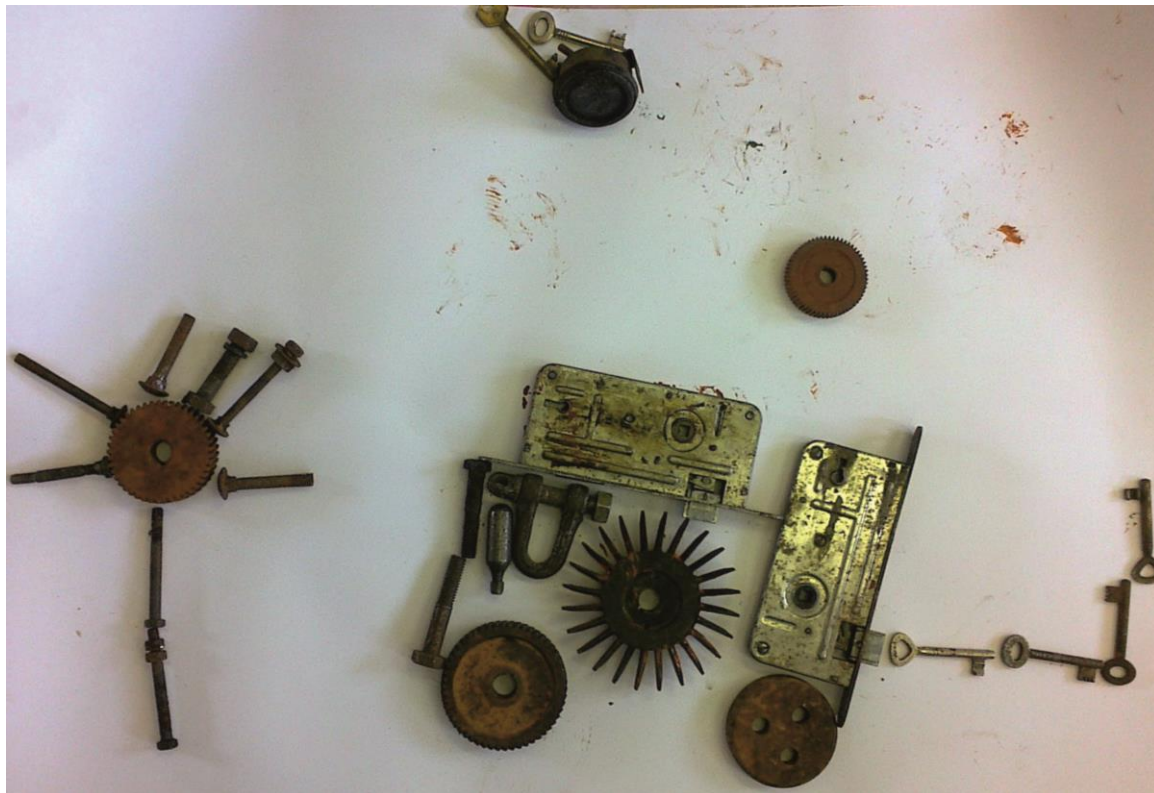
Detaily dotvářených motivů.

Materiál byl zpracován v rámci projektu "Systémová podpora trvalého profesního rozvoje (CPD) pedagogických pracovníků propojením pedagogické fakulty se školami na Jižní Moravě – **EDUCOLAND**"

Projekt je spolufinancován Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem ČR.

Další úkol spočíval ve vytvoření kompozice z různorodých kovových tvarů. Na ploše papíru (formát A2) děti skládaly konkrétní motivy na základě asociací – co jim kovová součástka připomíná. Děti byly motivovány i příklady objektové tvorby z kovu – například ze Starého Města u Uherského Hradiště, kde je možné navštívit Kovofoo.

(<http://www.kovoo.cz/o-kovoo/>)

Materiál byl zpracován v rámci projektu "Systémová podpora trvalého profesního rozvoje (CPD) pedagogických pracovníků propojením pedagogické fakulty se školami na Jižní Moravě – **EDUCOLAND**"

Projekt je spolufinancován Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem ČR.

A tak děti vytvářely samostatné objekty i tematické kompozice, např. nákladňák, strom, ale i kravičku, která má nádobu na vodu, za krávou jede auto a nad ním je kytička.

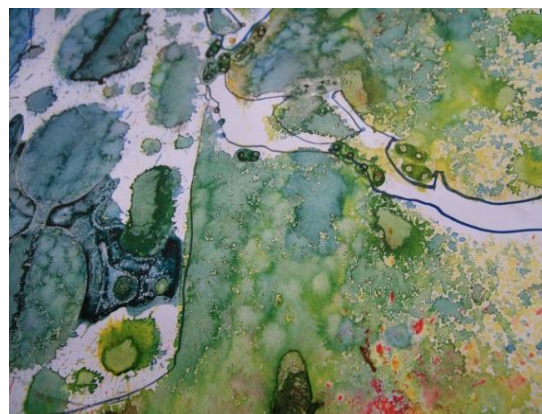
Následovala netradiční malba – prostřednictvím rozprašovačů naplněných tekutou barvou děti stříkaly barvu přes předměty rozložené na ploše papíru. Děti použily barevné tuše, bylo by však možné malovat i temperou rozmíchanou ve vodě.

„Děti stříkaly, seč jim síly stačily, sledovali jsme tak míchání barev přímo při práci. Výsledek nás všechny nadchl (jen jsme všichni - včetně mně - byli zvědaví, jak budou obrázky vypadat po zaschnutí a odejmutí kovových částí. Na první pohled bylo jasné, že se pod předměty barva spíše slévá, než že by pod nimi měl zůstat bílý podklad.

Druhý den jsme zjistili, že na obrázku nám opět malovala i kolečka - když ležela delší dobu ve vlhku. Tak i děti měly v praxi odzkoušeno, to, co jim bylo u prvního úkolu pouze řečeno. Zkrátka, že paní učitelka nelhala - kolečka svou rží umí sama malovat.“ (Eva M.)

Chlapec, který zobrazil „krávu“, nebyl spokojený, že malba znejasnila tvar zvířete, proto modrou tuší zvýraznil obrys.

Materiál byl zpracován v rámci projektu "Systémová podpora trvalého profesního rozvoje (CPD) pedagogických pracovníků propojením pedagogické fakulty se školami na Jižní Moravě – EDUCOLAND"

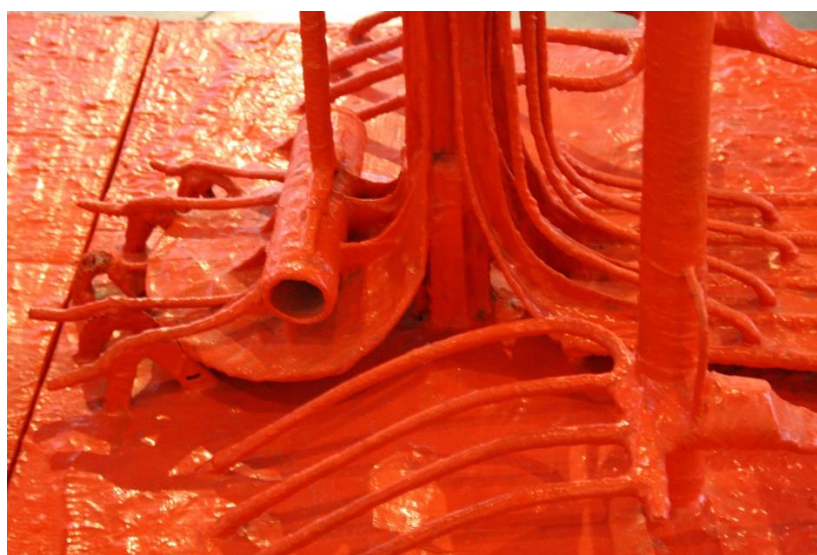
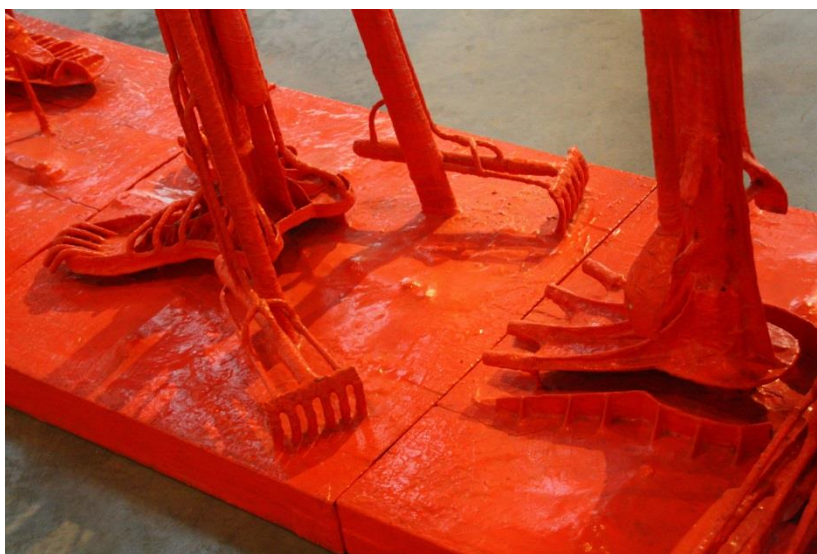
Projekt je spolufinancován Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem ČR.

Materiál byl zpracován v rámci projektu "Systémová podpora trvalého profesního rozvoje (CPD) pedagogických pracovníků propojením pedagogické fakulty se školami na Jižní Moravě – **EDUCOLAND**"

Projekt je spolufinancován Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem ČR.

Zajímavou inspirací pro tvorbu dětí může být dílo **Karla Nepraše**. Autor vytváří z kovového odpadu objekty, které mohou podněcovat fantazijní interpretaci, ač jejich výchozí obsahy často reagovaly na důležitá existenciální témata, např. strach z odlistění společnosti, masové produkce aj. Jeho tvorbu bychom dětem měli zprostředkovávat přiměřeně jejich schopnostem vnímat i přemýšlet. Např. menším dětem můžeme představit dílo, které přináší neobvyklé ztvárnění dětem blízkého námětu, a to rodinu.

Karel Nepraš - Rodina (1967 – 1969)

Následoval tedy úkol směřující k tvorbě objektů.

„Jakmile se ve třídě objevil kbelík s kovovým odpadem, děti začaly spontánně skládat obrázky v duchu předešlého úkolu. Vysvětlila jsem jim, že tentokrát nebudeme skládat obrázky v ploše, ale zahrajeme si na sochaře.“ (Eva M.)

Protože je třeba vycházet z dispozic dětí a podporovat v maximální míře samostatné řešení úkolů, paní učitelka jim nabídla jako další materiál keramickou hlínu.

„Rychlým a jednoduchým příkladem jsem vytvarovala hroudu hlíny, připevnila dvě kolečka a prohlásila, že je to auto. Děti tak pochopily, jakým způsobem mají postupovat. Zdůraznila jsem přitom, že sochu mohou vytvořit jakoukoli podle jejich fantazie a pokud chtějí modelovat bez použití odpadového železa, mohou.“ (Eva M.)

Děti pracovaly u stolečků, na kterých ležely podložky. Uprostřed plochy stolu měly k dispozici nabídku kovového materiálu a také hlínu, kterou děti využívaly podle svých představ.

„Mnohdy se stalo, že počáteční záměr se v průběhu práce změnil, takže např. Petřík začal modelovat mravence, ale po dokončení své dílo prohlásil za hrocha.“

Dětem jsem v průběhu činnosti upozornila, aby těžší předměty umísťovaly do spodních částí „sošek“. Toto pravidlo děti bez problémů akceptovaly. Nikdo totiž nechtěl, aby se jeho dílo zničilo. Protože tyto děti z běžných výtvarných činností v MŠ neznají práci s hlínou a už vůbec ne v kombinaci s jiným materiálem, tento úkol je ze všech nabídnutých činností bavit nejvíc. Děti projevily obrovskou míru fantazie. (U prvního úkolu jakoby se děti bály ještě se zcela projevit.) Každé z dětí vytvořilo soubor různorodých „soch“ vycházejících z tvaru nabídnutého kovového materiálu. Většina dětí (až na jednoho) postupovala tak, že si nashromáždila předměty, které se jim osobně líbily, teprve potom přemýšlely nad tím, co by z těchto věcí mohly vytvořit. Když v průběhu činnosti zjistily, že jim chybí kousek vhodného železa např. na ruce, obešly ostatní kamarády a poprosily je o to, co se jim právě do jejich dílka hodilo. Nestalo se, že by si děti nevyšly vzájemně vstříc. Nejhezčí bylo sledovat, jak se ten škaředý, špinavý a nepotřebný odpad mění pod rukama dětí (i v jejich očích) v něco krásného a plnohodnotného.“ (Eva M.)

Hroch (původně mravenec) a Pán s láhvemi

Materiál byl zpracován v rámci projektu "Systémová podpora trvalého profesního rozvoje (CPD) pedagogických pracovníků propojením pedagogické fakulty se školami na Jižní Moravě – EDUCOLAND"

Projekt je spolufinancován Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem ČR.

Materiál byl zpracován v rámci projektu "Systémová podpora trvalého profesního rozvoje (CPD) pedagogických pracovníků propojením pedagogické fakulty se školami na Jižní Moravě – EDUCOLAND"

Projekt je spolufinancován Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem ČR.

Materiál byl zpracován v rámci projektu "Systémová podpora trvalého profesního rozvoje (CPD) pedagogických pracovníků propojením pedagogické fakulty se školami na Jižní Moravě – EDUCOLAND"

Projekt je spolufinancován Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem ČR.

Děti tak vytvořily množství objektů, jejichž náměty vycházely z běžného života. A tak můžeme obdivovat budovu městského úřadu, strom, pána s lahvemi, ale i ale také postavu hrocha, který měl být původně mravencem. Objevují se i běžné předměty z domácnosti, např. otvírák, robotický vysavač, ale i záchod a nádrž na vodu. Můžeme rozpoznat postavu sněhuláka, velice osobitě je ztvárněna i maminka. Děti tedy nebyly svázány námětem, který by jim určila učitelka. Pracovaly samostatně, podle svých představ. Originální objekty dokumentují tvůrčí potenciál dětí, který by měl být v předškolním vzdělávání maximálně rozvíjen.

Maminka.

(Foto: Hana Stadlerová, Eva Machačná)

Materiál byl zpracován v rámci projektu "Systémová podpora trvalého profesního rozvoje (CPD) pedagogických pracovníků propojením pedagogické fakulty se školami na Jižní Moravě – **EDUCOLAND**"

Projekt je spolufinancován Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem ČR.